

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут права і соціальних
технологій
Кафедра публічного та приватного права

РОБОЧА ПРОГРАМА
Тенденції судового та позасудового
вирішення правових спорів

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри

(підпис)

Литвиненко В.М.
(прізвище та ініціали)

«27» серпня 2025р.

Розробник: Апанасенко К.І., професор, д.ю.н., доцент
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Робоча програма навчальної дисципліни обговорено на засіданні кафедри **публічного та приватного права**

Протокол від «27» серпня 2025р. № 8

Узгоджено з гарантом освітньої програми:

(підпис)

Литвиненко В.М.
(прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація про дисципліну.

Тип дисципліни	Обов'язкова
Мова викладання	Українська
Рік навчання та семестр	І рік 2025-2026 н.р., 1 семестр ОПП «Адміністративна та цивільна юстиція»
Викладач (-і)	Апанасенко К.І., професор, д.ю.н., доцент
Профайл викладача (-ів)	https://civil.stu.cn.ua/kafedra/personaliyi/
Контакти викладача	e-mail: k.apanashenko@stu.cn.ua

2. Анотація курсу. Курс передбачає отримання студентами знань про актуальні проблеми розвитку процесуальних галузей права, наявні тенденції зміни процесуального законодавства, застосування на практиці принципів судочинства, альтернативних способів вирішення правових спорів, поглиблене засвоєння знань про принцип верховенства права як фундаментальний принцип правової системи України, а також набуття вмінь застосовувати ці знання при вирішенні складних юридичних завдань.

Теми, які вивчаються:

1. Верховенство права як принцип правової системи.
2. Втілення засад верховенства права в контексті права на справедливий суд: окремі аспекти.
3. Основні засади (принципи) цивільного, господарського та адміністративного судочинства.
4. Поняття альтернативних способів вирішення правових спорів. Медіація як АВС.
5. Третейське судочинство.
6. Міжнародний комерційний арбітраж. Особливості вирішення колективних трудових спорів.
7. Актуальні питання судового доказування.
8. Окремі проблеми процесуального права.

Під час навчання студенти не тільки засвоюють теоретичні знання, а й вирішують задачі за конкретними процесуальними ситуаціями, що дозволяє поглиблювати знання й удосконалювати вміння застосовувати норми процесуального права на практиці.

Навчальна дисципліна викладається протягом одного семестру за допомогою лекційних занять, практичних (семінарських) занять, самостійної роботи, в тому числі науково-дослідної роботи, і завершується складанням диференційованого заліку.

3. Мета та цілі курсу.

Мета навчальної дисципліни – ознайомлення студентів з актуальними питаннями розвитку судової системи захисту прав та охоронюваних законом інтересів і правовими інструментами альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів, набуття вмінь розв'язувати складні задачі та проблеми у сфері правозастосування, зокрема, послуговуючись поглибленими знаннями про принцип верховенства права як основоположний принцип правової системи України, про принципи судочинства в Україні.

Завданнями вивчення дисципліни «Тенденції судового та позасудового вирішення правових спорів» є:

1) поглиблене засвоєння знань про принцип верховенства права як фундаментальний принцип правової системи України, його нормативне закріплення в документах Ради Європи і Венеційської Комісії, а також у практиці Європейського Суду з прав людини; набуття вмінь застосовувати принцип верховенства права для розв'язання складних задач і проблем;

2) поглиблене опанування основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні, набуття вмінь застосовувати ці знання при вирішенні юридичних завдань;

3) отримання студентами знань про медіацію та інші поширені правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів (третейське судочинство, міжнародний комерційний арбітраж, особливості вирішення колективних трудових спорів), набуття вмінь застосовувати їх на практиці;

4) вивчення актуальних проблем судового доказування за процесуальним законодавством України;

5) ознайомлення студентів із актуальними проблемами процесуальних галузей права (захист у суді прав невизначеного кола осіб, проблема групових позовів та ін.).

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти має набути та/ або розширити наступні загальні та спеціальні компетентності, передбачені освітньою програмою:

ЗК 4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/ видів економічної діяльності).

Спеціальні компетентності:

СК 1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

СК 7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.

СК 8. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів.

СК 11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.

4. Результати навчання.

Під час вивчення дисципліни ЗВО має досягти або вдосконалити наступні результати навчання, передбачені освітньою програмою:

- обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи (РН 6);
- мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування (РН 15);
- інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування в різних сферах професійної діяльності (РН 17).

У результаті вивчення дисципліни «Тенденції судового та позасудового вирішення правових спорів» здобувачі вищої освіти повинні

знати: сучасну концепцію верховенства права, історію її становлення, нормативне закріплення принципу верховенства права в документах Ради Європи і Венеційської Комісії, а також у практиці Європейського Суду з прав людини; основні засади (принципи) та процедури судочинства в Україні; основні правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів (медіація, третейське судочинство, міжнародний комерційний арбітраж тощо); актуальні проблеми судового доказування за процесуальним законодавством України; найбільш важливі проблеми процесуальних галузей права;

уміти: застосовувати принцип верховенства права для розв'язання складних задач і проблем; застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів; застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.

5. **Пререквізити:** раніше мають бути вивчені такі дисципліни, як: теорія держави і право, судові та правоохоронні органи, цивільне процесуальне право, адміністративне процесуальне право, господарське процесуальне право, практика ЄСПЛ (правові основи діяльності ЄСПЛ) на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти.

6. Обсяг курсу.

Вид заняття	Загальна кількість годин Д/З
Лекції	12/ 8
Практичні (семінарські) заняття	12/ 8
Самостійна робота	66/ 74
Індивідуальне завдання	контрольна робота
Всього кредитів	3

Формами проведення занять є лекційні та практичні заняття, самостійна робота, виконання контрольної роботи. Проведення занять відбувається на парах згідно розкладу за допомогою платформи дистанційного навчання «Teams».

7. Тематика курсу.

Змістовий модуль 1. Принцип верховенства права як основоположний принцип правової системи України. Основні засади судочинства та їх застосування

Тема 1. Верховенство права як принцип правової системи

Історичні витoki принципу верховенства права. Розвиток концепції верховенства права у ХХ столітті. Діяльність Міжнародної комісії юристів як важливий етап формування сучасної концепції верховенства права.

Принцип верховенства права і Рада Європи. Принцип верховенства права в рішеннях Європейського Суду з прав людини. Розуміння верховенства права Венеційською комісією.

Основні концепції та складові верховенства права в його сучасній інтерпретації.

Взаємозв'язок між поняттями «верховенство права» і «права людини».

Дискреційні повноваження органів влади: поняття, зміст. Рекомендація Комітету Міністрів РЄ щодо захисту особи стосовно актів адміністративних органів. Рекомендація Комітету Міністрів РЄ «Про належне управління» від 20.06.2007. Рекомендація відносно шляхів полегшення доступу до правосуддя № R (81)7, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи.

Правозастосовча й правотворча діяльність Верховного Суду і принцип верховенства права.

Тема 2. Втілення засад верховенства права в контексті права на справедливий суд: окремі аспекти

Загальні положення про право на справедливий суд за статтею 6 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Спів про «цивільні права й обов'язки» та «кримінальне обвинувачення» у розумінні Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Поняття суду, створеного відповідно до закону, незалежного і безстороннього суду. Суб'єктивний та об'єктивний критерії безсторонності суду.

Доступ до суду як елемент верховенства права у світлі практики ЄСПЛ. Принцип юридичної визначеності (*res judicata*), остаточність та виконання судового рішення. Обґрунтованість судових рішень: тлумачення ЄСПЛ.

Рекомендація № (94) 12 «Незалежність, дієвість та роль суддів», ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи. Концепція належного урядування у практиці ЄСПЛ.

Тема 3. Основні засади (принципи) цивільного, господарського та адміністративного судочинства

Класифікація принципів судочинства (процесуального права). Загальноправові принципи судочинства. Міжнародно-правові принципи діяльності судових органів. Чинники, що визначають якість судових рішень, згідно з Висновком №11 (2008) Консультативної ради європейських суддів щодо якості судових рішень.

Міжгалузеві принципи судочинства. Специфіка принципу змагальності сторін у чинних процесуальних кодексах України. Принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі як специфічний принцип адміністративного судочинства.

Принцип рівності учасників судового процесу перед законом і судом. Участь прокурора в цивільному/ господарському/ адміністративному процесі і принцип рівності сторін. Відкритість процесу та публічність проголошення рішення суду.

Принцип розумності строків розгляду справи судом. Рекомендації Комітету міністрів ради Європи CM/Res (2010)3 щодо ефективних засобів правового захисту проти надмірної тривалості судового провадження.

Принцип пропорційності. Неприпустимість зловживання процесуальними правами. Обов'язковість судового рішення. Принцип забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення. Поняття усталеної судової практики. Функції касації в сучасній судовій системі.

Принцип судочинства «*iura novit curia*». Заборона суперечливої поведінки в суді (процесуальний естопель).

Рекомендація CM/Rec (2012) 11 Ради Європи «Про роль публічних обвинувачів поза системою кримінальної юстиції». Роль прокурора поза сферою кримінального права в практиці ЄСПЛ.

Принципи кримінального судочинства та права обвинуваченого (підозрюваного, підсудного) у світлі практики ЄСПЛ: презумпція невинуватості, право на захист, інформування про обвинувачення, право на допит свідків, право зберігати мовчання та не свідчити проти себе, принцип рівності, принцип змагальності.

Змістовий модуль 2. Правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів

Тема 4. Поняття альтернативних способів вирішення правових спорів. Медіація як АВС

Поняття правового конфлікту/ спору. Поняття й передумови становлення системи альтернативних способів вирішення спорів (далі – АВС).

Поняття й ознаки АВС. Альтеративні способи вирішення спорів в аспекті заходів щодо полегшення доступу до правосуддя.

Принципи та види альтеративних способів вирішення спорів. Основні (традиційні) та гібридні способи АВС. Поняття й правова природа медіації.

Принципи медіації. Права й обов'язки сторін медіації та медіатора. Види медіації. Моделі медіації.

Регулювання медіації в Європейському Союзі. Регламент (ЄС) №524/2013 про вирішення спорів онлайн. Медіація у сфері міжнародної комерційної діяльності. Конвенція ООН «Про міжнародні угоди про врегулювання спорів за результатами медіації» (Сингапурська Конвенція щодо медіації).

Відновне правосуддя в кримінальному процесі: загальні положення. Медіація в кримінальному судочинстві в Україні: актуальний стан.

Присудова медіація за чинним процесуальним законодавством України. Медіація в сімейних правовідносинах: досвід України.

Тема 5. Третейське судочинство

Третейський розгляд спорів сторін у сфері цивільних і господарських правовідносин як вид недержавної юрисдикційної діяльності. Завдання й правова природа третейського розгляду спорів і третейських судів. Процесуальна, договірна, змішана, автономна теорія арбітражу. Переваги третейського розгляду цивільно-правових спорів. Історія третейського судочинства.

Юрисдикція третейських судів. Види, порядок утворення третейських судів. Третейська угода: поняття, зміст, види, форма. Принципи та стадії третейського судочинства. Докази в третейському судочинстві. Види рішень третейських судів.

Оскарження рішення третейського суду. Видача наказу на примусове виконання рішення третейського суду.

Постійно діючі третейські суди в Україні. Регламент МКАС при Торгово-промисловій палаті України.

Тема 6. Міжнародний комерційний арбітраж. Особливості вирішення колективних трудових спорів

Поняття, правова природа міжнародного комерційного арбітражу. Принцип автономії волі як засада міжнародного комерційного арбітражу.

Теорія «компетенції компетенції». Моделі судового контролю за діяльністю арбітражів у світовій практиці та в Україні. Право на міжнародний комерційний арбітраж у контексті статті 6 ЄКПЛ. Рішення ЄСПЛ у справі «Компанія «Регент» проти України».

Види і склад арбітражу. Правова основа міжнародного комерційного арбітражу. Компетенція міжнародного комерційного арбітражу.

Арбітражна угода: поняття, зміст, правова природа, види, форма, специфічні риси, значення. Типові арбітражні застереження до контрактів.

Арбітражне провадження. Доказування у міжнародному комерційному арбітражі. Забезпечувальні заходи в міжнародному комерційному арбітражі. Правова природа визнання арбітражного рішення. Визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражного суду. Дволанкова структура судового розгляду справ про визнання та виконання рішень міжнародних арбітражних судів за ЦПК України. Підстави відмови у визнанні й наданні дозволу на виконання рішень МКА. Суперечність арбітражного рішення публічному порядку. Проблеми визнання та виконання іноземних арбітражних рішень у судовій практиці в Україні.

Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж: основні правила. Поняття фінансування вирішення судової та арбітражної справи інвестиційними фондами.

Порядок вирішення колективних трудових спорів. Принципи вирішення колективних трудових спорів. Примирні комісії, трудовий арбітраж: поняття, функції. Досудове вирішення індивідуальних трудових спорів. Трудова медіація: реалії та перспективи.

Змістовий модуль 3. Актуальні проблеми процесуального права

Тема 7. Актуальні питання судового доказування

Поняття стандарту доказування. Проблема розкриття доказів у цивільному та господарському процесі. Показання свідків як засіб доказування в господарському процесі. Письмове опитування учасників справи як свідків.

Електронні докази: поняття, ознаки, реквізити. Основні способи збирання та процесуального закріплення електронних документів. Порядок дослідження та оцінки електронних доказів. Проблема допустимості електронних доказів, розміщених у мережі Інтернет.

Інформація із соціальних мереж як докази. Складність використання інформації, отриманої із соціальних мереж, в якості доказу в судовій справі.

Тема 8. Окремі проблеми процесуального права

Концепція юридичної заінтересованості як передумова права на пред'явлення позову до суду. Проблемні аспекти тлумачення поняття інтересу громадян і організацій як об'єкта судового захисту. Ознаки законного інтересу в судовій практиці. Позови в публічних інтересах.

Захист у суді прав невизначеного кола осіб. Групові (масові) позови. Моделі масового позову. Інститут групового позову за кордоном.

Окремі проблеми системи надання правничої допомоги в судових провадженнях. Спірні питання адвокатської монополії.

Електронне судочинство: реалії, проєкти, науковий погляд. Проведення судових проваджень у режимі відеоконференції: керівні роз'яснення європейських інституцій.

Судові способи захисту прав. Поняття ефективного способу захисту прав та інтересів. Способи захисту прав в адміністративному, цивільному та господарському судочинстві.

Питання захисту публічних інтересів у суді. Превентивний судовий захист прав та інтересів.

Застосування штучного інтелекту у судочинстві: актуальні питання.

Можливість та межі застосування процесуальної аналогії в адміністративному, цивільному та господарському судочинстві.

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної/ заочної форми навчання			
		Всього	У тому числі		
			Лекції	Семін.	Самост. робота
Змістовий модуль 1. Принцип верховенства права як основоположний принцип правової системи України. Основні засади судочинства та їх застосування					
1.	Верховенство права як принцип правової системи	10/ 10	2/ 1	1/ 1	7/ 8
2.	Втілення засад верховенства права в контексті права на справедливий суд: окремі аспекти	10/ 10	-	1/ 1	9/ 9
3.	Основні засади (принципи) цивільного, господарського та адміністративного судочинства	10/ 10	2/ 1	2/ 2	6/ 7
	Разом за змістовим модулем 1	30/ 30	4/ 2	4/ 4	22/ 24
Змістовий модуль 2. Правові інструменти альтернативного позасудового вирішення правових спорів					
4.	Поняття альтернативних способів вирішення правових спорів. Медіація як ABC	10/ 10	2/ 2	2	6/ 8
5.	Третейське судочинство	9/ 10	2/ 1	2/ 1	5/ 8
6.	Міжнародний комерційний арбітраж. Особливості вирішення колективних трудових спорів	11/ 10	2/ 1	2/ 1	7/ 8
	Разом за змістовим модулем 2	30/ 30	6/ 4	6/ 2	18/ 24
Змістовий модуль 3. Актуальні проблеми процесуального права					
7.	Актуальні питання судового доказування	15/ 15	1/ 1	1/ 1	13/ 13
8.	Окремі проблеми процесуального права	15/ 15	1/ 1	1/ 1	13/ 13
	Разом за змістовим модулем 3	30/ 30	2/ 2	2/ 2	26/ 26
	Усього годин за дисципліну	90/ 90	12/ 8	12 / 8	66/ 74

8. Система оцінювання та вимоги.

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання знань ЗВО здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету “Чернігівська політехніка”», погодженого вченою радою НУ “Чернігівська політехніка” (протокол № 6 від 31.08.2020) та введеного в дію наказом ректора НУ “Чернігівська політехніка” від 31.08.2020 № 26.
Вимоги до реферату, підбірок матеріалів (оглядів) судової практики/ практики ЄСПЛ	Обсяг <i>реферату</i> - орієнтовно 5-8 сторінок, текст викладається з інтервалом 1,5 шрифтом Times New Roman кеглем 14, обов'язково наводиться список використаних джерел (наукові статті, правові позиції Верховного Суду, коментарі до процесуальних кодексів тощо). При написанні робіт важливо, щоби була повністю й всебічно розкрита тема роботи, а не досягнуто встановлений обсяг роботи. Робота має розкривати актуальний стан наукової/ правозастосовної проблеми, судової практики, характеризувати чинне процесуальне законодавство. За наявності актуальної судової практики її положення

	мають бути розкриті в роботі. Щодо <i>підбірок матеріалів (оглядів) судової практики</i>, то такими вважаються судові рішення з актуальних питань застосування норм процесуального законодавства, постановлені касаційною інстанцією в господарському/ цивільному/ адміністративному процесі протягом останніх 5 років. Щодо <i>підбірок матеріалів практики ЄСПЛ</i>, то такими вважаються рішення ЄСПЛ за останні 7 років, прийняті стосовно практики застосування статті 6 ЄКПЛ.
Семінарські (практичні) заняття	Основний зміст семінарського заняття – обговорення практичних завдань, запропонованих за темами курсу, а також виконаних студентами індивідуальних завдань (рефератів, підбірок матеріалів судової практики тощо). Повна відповідь на семінарському занятті на теоретичне питання, активні відповіді на практичні завдання, виконані правильно, під час одного семінарського заняття оцінюються в 5/ 4 балів. Якщо студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень дисципліни, його робота на семінарському занятті оцінюється в 3/ 2 бали. Оцінка 4/ 3 бали виставляється у випадку, коли ЗВО, крім викладу значної частини теоретичного матеріалу, розв'язує практичні завдання, допускаючи при цьому помилки, або правильно вирішує практичні завдання, однак розкриває лише основи теоретичного матеріалу.
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувачі вищої освіти, які повністю виконали вимоги навчальної дисципліни, допускаються до складання диференційованого заліку. У випадку, якщо здобувач вищої освіти протягом семестру не виконав у повному обсязі всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовані практичні роботи, має більше 30% пропусків навчальних занять (без поважних причин) від загального обсягу аудиторних годин відповідної навчальної дисципліни або не набрав мінімально необхідну кількість балів (тобто кількість балів, яка сумарно з максимально можливою кількістю балів, які здобувач вищої освіти може отримати під час семестрового контролю не дозволить отримати підсумкову оцінку «задовільно – Е, 60 балів»), то він не допускається до складання диф. заліку під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому в розділі 6 Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету “Чернігівська політехніка”» (https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf).

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю	Кількість балів Д/З
Змістовий модуль 1	0... 17/ 13
1 Підготовленість до семінарських занять.	0... 6/ 4
2 Повнота вирішення семінарських завдань.	0... 6/ 6
3 Підготовка рефератів, підбірок матеріалів судової практики/ практики ЄСПЛ	0... 5/ 3

Змістовий модуль 2	0... 26/ 44
1 Підготовленість до семінарських занять.	0... 6/ 5
2 Повнота вирішення семінарських завдань.	0... 6/ 6
3 Правильність і повнота виконання контрольної роботи	0... 9/ 30
4 Підготовка рефератів, підбірок матеріалів судової практики/ практики ЄСПЛ	0... 5/ 3
Змістовий модуль 3	0... 17/ 13
1 Підготовленість до семінарських занять.	0... 6/ 4
2 Повнота вирішення семінарських завдань.	0... 6/ 6
3 Підготовка рефератів, підбірок матеріалів судової практики/ практики ЄСПЛ	0... 5/ 3
Разом за модулями	0... 60/ 70
Розподіл додаткових балів:	
1 Написання та презентація тез доповідей на науковому заході	5... 15
2 Написання наукової статті	10... 17
Разом додаткові бали	15... 32

Підсумковий контроль

Модуль за тематичним планом дисципліни та вид контролю		Кількість балів Д/З
Результат поточного контролю		0... 60/70
Диференційований залік:		0... 40/30
1	Теоретичне питання 1	0... 15/10
2	Теоретичне питання 2	0... 15/10
3	Теоретичне питання 3	0... 10/10
Зважена семестрова оцінка		0... 100

Шкала оцінювання результатів навчання

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену (диференційованого заліку), курсового проєкту (роботи), практики, атестації	для заліку
90 – 100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
66-74	D (задовільно)	задовільно	
60-65	E (достатньо)		
0-59	FX (незадовільно)	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання

9. Політики курсу.

Політика курсу у питанні академічної доброчесності базується на:

Кодексі академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка» (<https://stu.cn.ua/wp-content/uploads/2021/05/p-yakist-kodex-07.07.2021.pdf>),

Методичних рекомендаціях для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності (<https://stu.cn.ua/wp-content/uploads/2021/05/akd-medod.pdf>).

Політика перескладання пропущених занять

Пропущені семінарські (практичні) заняття відпрацьовуються ЗВО впродовж найближчих двох тижнів після пропуску. Відпрацювання семінарських занять здійснюється шляхом підготовки письмової відповіді на пропущені семінарські завдання, викладені в методичних вказівках до семінарських занять. Письмові роботи, які здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.

Політика перезарахування кредитів

Правила перезарахування кредитів у випадку мобільності ЗВО регулюються Положенням про академічну мобільність учасників освітнього процесу Національного університету «Чернігівська політехніка», затв. Вченою радою 31.08.2020 (<https://stu.cn.ua/wp-content/uploads/2021/04/polozhennya-pro-akademichnu-mobilnist-uchasnykiv-osvitnogo-proczesu.pdf>).

10. Рекомендована література

1. Альтернативні способи вирішення цивільних спорів за законодавством України: навчальний посібник / Верба-Сидор О. Б., Воробель У. Б., Грабар Н. М., Дутко А. О., Юркевич Ю. М.; за ред. канд. юрид. наук, доц. О. Б. ВербиСидор. Л.: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 416 с.

2. Мисишин А.В. Визнання і виконання рішень іноземних юрисдикційних органів в умовах євроінтеграції України в Європейський Союз: дис. ... д. філософ: 081 – Право. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 228 с.

3. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України: станом на 1 грудня 2021 року / К. А. Бабенко, К. В. Бортняк [та ін.] ; за заг. ред. Д. В. Журавльова. - К. : ВД "Професіонал", 2021. 440 с.

4. Цивільне процесуальне право України: підручник / В. М. Коссак, Р. Я. Лемик [та ін.]; ред. В. М. Коссак. Х.: Право, 2020. 750 с.

Glannon Joseph W. Examples & Explanations for Civil Procedure. New York: Wolters Kluwer, 2018.

Інформаційне забезпечення

Посилання на курс у системі дистанційного навчання:

<https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=5156>